

DÜZGÜN YAZMANIN ÖNEMİ VE YOLLARI

Doç.Dr. Cahit KAVCAR*

Dil eğitiminin temel amacı, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesidir. Dille iletişimin bir yönünü *anlatma*, öteki yönünü *anlama* oluşturur. Bu nedenle, bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde dil eğitimine, özellikle anadili eğitimine büyük önem verilir. Yetişmekte olanlara dilin çok iyi bir şekilde öğretilmesi için çalışılır. Çünkü dil, kültürün temel ögesidir ve insanları birbirine yaklaştıran en güçlü araçtır.

Okullarımızdaki Türk Dili dersinin başlıca amaçları şöyle sıralanabilir:

1. Okuduğunu tam ve doğru olarak anlayabilme,
2. Duygu, düşünce, tasarı ve izlenimleri belli bir amaca yönelik olarak, açık ve anlaşılır bir biçimde sözlü veya yazılı anlatabilme,
3. Dinlediğini tam ve doğru olarak anlayabilme.

Bu temel amaçlar; okuma, konuşma, yazma, dinleme diye özetlenebilir. Böyle bir yazıda, bu dört becerinin hepsine birden elbette yer verilemez. Onun için burada kısaca, saydığımız dört temel beceriden *yazma* üzerinde duracağız. Yazılı anlatım, gerçekten ayrı bir önem taşıyor. Genel olarak öğrencilerimizde eksikliği çok görülen bir konu bu. Burada amaç, böylesine önemli bir konuda özellikle öğrencilerimize yol göstermeye, ışık tutmaya çalışmaktır.

Bugünkü durum ve gerçekler, ne yazık ki, az önce sayılan temel amaçlara yeterince ulaşamadığını göstermektedir. Lise eğitimini tamamlamış öğrencilere yazılı anlatım becerisinin yeterli düzeyde kazandırılmamış olması, önemli bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Psikoloji bilimi, bize, herhangi bir alanda edinilen alışkanlıkların de-

---

* Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

rine işlediğini ve yanlış alışkanlıkların sonradan düzeltilmesinin çok güç olduğunu bildiriyor. Bu durum, dil eğitimi ve yazılı anlatım için daha da çok geçerlidir. Onun için, düzgün yazma konusunda daha önceden çeşitli nedenlerle kazanılamamış olan doğru alışkanlıkların, hiç değilse gençlik çağında kazanılması gerekir. Yoksa, ilerdeki uzun yaşam boyunca büyük sıkıntılar, acılar çekilecektir.

A) Düzgün Yazmanın Önemi

Düşündüklerimizi, duyduklarımızı, görüp yaşadıklarımızı derli toplu ve düzenli bir biçimde anlatmak büyük önem taşır. Bu bakımdan düzgün yazmaya, doğru ve güzel yazmaya çok özen göstermek gerekir. Yoksa kendimizi tam olarak anlatamayız, başkalarıyla sağlıklı bir ilişki ve iletişim kuramayız. İyi bir yazılı anlatım, hem okul başarısı için hem de hayatta başarı kazanmak için çok önemlidir. Bu nedenle kendi dilimizi çok iyi öğrenmek ve düzgün anlatım becerisini elde etmek gerekir. Herhangi bir konuda bilgi eksikliği belki bir dereceye kadar hoş görülebilir. Ama kişi kendi dilinde doğru ve düzgün bir yazılı anlatım becerisinden yoksun kalırsa çok ayıplanır. Özellikle yazılı anlatım yetersizlikleri, her düzeydeki okullarımızda önemli bir sorundur. Üniversite öğrencisi olan gençlerimizde bile bu tür yetersizliklerle karşılaşmaktayız. Bu yüzden de, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunuyla bütün yükseköğretim kurumlarına zorunlu Türk Dili dersi konmuştur.

Kendi dilimizi iyi öğrenmenin ve yeterli bir yazılı anlatım becerisi kazanmanın önemli bir yararı da, yabancı dil öğrenmede kendini gösterir. Gerçekten, kendi dilini doğru ve düzgün öğrenip kullanabilen bir kişi, herhangi bir yabancı dili çok daha kolay öğrenir. Genel olarak okullarımızdaki yabancı dil öğretiminden beklenen verimin alınmadığı da bir gerçektir. Bunda, Türkçe eğitimindeki eksiklerin önemli payı olduğunu kesinlikle söyleyebiliriz. Söz gelişi "cümle"yi, cümlenin öğelerini iyi bilmeyen bir öğrenci yabancı dillerdeki "aktif, pasif" konusunu öğrenemez. Bu tür örnekler daha çoğaltılabilir. Oysa yabancı dilin günümüzde taşıdığı önem ve yabancı dilde öğretim yapan okullara gösterilen olağanüstü ilgi ortadadır.

İsteyen, biraz çaba gösteren herkes dilini iyice öğrenebilir. Duygu ve düşüncelerini doğru anlatabilir, amacını düzgün olarak yazıya dökebilir. Elbette herkes büyük yazar olamaz ama doğru yazma becerisini kazanabilir. Öğrenci yazılarında ve kompozisyonlarda en çok görülen yanlışlıkları şöyle sıralayabiliriz: Bozuk cümle, noktalama

ve yazım (imla) kusurları, sözcükleri yerinde kullanamayıp, düzgün olmayan anlatım, sözlerin birbirine ters düşmesi, plansızlık, bilgi ve gözlem yanlışları, birikim yetersizliği, gereksiz sözler, sözcük ve görüş tekrarları, açık olmayış.

B) Başlıca Yolları

Türkçe yazmanın öğrenilmesi, başka dillere göre daha kolaydır. Öteki dillerdeki bazı söyleme ve yazma güçlükleri dilimizde yoktur. Türkçede kelimelerin yazıldığı gibi okunması ve söylendiği gibi yazılması, bu dili öğrenecek olan kişiye, sesle metin arasında ilişki kurabilme kolaylığını vermektedir. Başarılı bir yazılı anlatım için gözönünde tutulması gereken temel noktalar vardır. Bunların en önemlileri şöyle sıralanabilir:

1. İstek ve Çaba

Her şeyden önce düzgün ve güzel yazmanın önemine inanmak, buna istek duymak gerekir. Bir kişi başlangıçta karşılaştığı güçlükleri yenebilir, zaman zaman yaptığı yanlışlardan kurtulabilir. Yeter ki düzgün yazmaya sürekli çaba ve özen gösterebilir. Bazı yanlışlıklar ve eksikler yüzünden hemen umutsuzluğa kapılmamak, "Benim iyi yazma yeteneğim yok!" diyerek işin peşini bırakmamak gerekir. Aslında bu görüş, her konu için geçerlidir. Önemli olan, hayatta karşılaşılan engelleri aşmaya çalışmak ve aşmaktır. Hele konu, yaşam boyunca her an kullanmak zorunda bulunduğumuz dil olunca, işin önemi daha da artıyor.

Yazma becerisinin kazanılmasında en büyük engel, yerleşik bir takım önyargılardır. Bunlardan biri, iyi yazmanın, ancak bu işi meslek olarak seçenlerin başarması gereken etkinlikler olarak düşünülmesidir. Yazdıklarının anlaşılmadığı söylenen bir kişi, rahatlıkla, yazar olmadığı özürü ardına gizlenir. Sanki yazar olmayan birinin anlaşılması, başkalarıyla iletişim kurması gerekmezmiş gibi. İkincisi de, yazmanın ve konuşmanın doğuştan getirilmiş bir yetenek olduğu önyargısıdır. Oysa yazma, aydın olan, bir başka deyişle okuyan, dinleyen, düşünen, bilgi üreten ve bunları anlatmak zorunda olan kişinin en iyi biçimde yapmak zorunda olduğu işlerden biridir. Bunu başarabilmek ise tüm başarılar gibi çabaya bağlıdır, gösterilecek özene bağlıdır. Şu nokta çok iyi bilinmelidir ki, güzel ve ustaca yazmak başka, doğru ve düzgün yazmak başkadır. Herkes güzel ve ustaca yazamaz ama, isteyen ve çaba gösteren herkes doğru yazabilir.

2. Cümle Bilgisi

Sağlam bir “cümle bilgisi”ne sahip olmalıyız. Bilindiği gibi cümle, bir duyguyu, düşünceyi, yargıyı tam olarak anlatan söz dizisidir. Doğru ve düzgün yazmak için cümleyi, özellikle cümlenin temel ve yardımcı öğelerini iyi bilmeli, bildiklerimizi uygulamaya koymalıyız. Kurduğumuz cümle doğru, eksiksiz olmalıdır. Önemli bir nokta da, öğrencilerimizin işe kısa cümlelerle başlaması gerektiğidir. Çünkü uzun ve karmaşık cümleler hem anlaşılabilirliği engeller, hem de dilbilgisi kuralları yönünden birtakım yanlışlar yapmamıza yol açar. Ayrıca cümlede gereksiz sözcüklerden kaçınmalı, amacımızı elden geldiğince az sözcükle anlatmaya çalışmalıyız. Çünkü en güzel cümle, içinde fazla kelime bulunmadığı halde, amacı eksiksiz olarak anlatabilen cümledir.

Cümle bilgisi tam olmaz ve cümleler sağlam kurulmazsa, önemli yanlışlar doğar. Bu konuda birkaç örnek verelim: Öğrencilerimizden biri, “Eğitimin insanın başarısında büyük yer tutar.” diye yazmış. Dikkat edilirse bu, öznesi olmayan bir cümledir, bozuktur. Oysa bu cümleyi, doğru olarak iki şekilde kurabiliriz: Ya, “Eğitim insan başarısında büyük yer tutar.” deriz, ya da “Eğitimin insanın başarısında büyük yeri vardır.” diyebiliriz. Aynı cümle başka türlü de kurulabilir. Görüldüğü gibi, bir tek hece fazlalığı bile önemli bir kusur oluyor. Bir hece eksikliğinin veya bir harf yanlışlığının önemli bir kusur olduğu gibi. Örneğin, “Bahçeyi suladım.” yerine, yurdumuzun birçok yerinde olduğu gibi “Bahçeye suladım.” dersek, Türkçeye aykırı düzende bir cümle kurmuş oluruz.

Bir cümle, hem dilbilgisi, hem dil mantığı hem de dil estetiği bakımından incelenip değerlendirilebilir. Dolayısıyla o cümlede, dilbilgisi, dil mantığı ve dil güzelliği açısından yanlışlar, kusurlar bulunabilir. Elbette ki, bir cümlenin öncelikle dilbilgisi bakımından doğru olması gerekir. Dil estetiği daha sonra gelir. O halde, özellikle dilbilgisi yanlışları bakımından “Adam sen de!” diyemeyiz. Dil duygusu bakımından ilgisiz kalamayız, vurdumduymaz olamayız. Böyle bir tutum, dilimize karşı taşımamız gereken ödev ve sorumluluk duygusuyla hiç bağdaşmaz. Gevşek ve sorumsuz bir tutum, temel işlevi iletişim ve anlaşma olan dile büyük zararlar verir, onda ağır yaralar açar. Bu konuda da birkaç canlı ve somut örnek verelim:

Eylül 1983 dönemi bütünleme sınavları sırasında, bir ortaokulda ikinci sınıf öğrencilerine sorulan Fenbilgisi sorularından üçü şöyle:

1. Elinizde şekli belirsiz bir taşın hacmini nasıl hesaplırsınız?
2. Dişin yapısını şekil çizerek karaciğerin görevlerini yazınız.
3. Böbreğin enine kesitini şekille üzerindeki kısımlarını gösteriniz.

Dikkat edilirse, burada cümleler hiç de sağlam ve güzel kurulmamış. Dilbilgisi ve dil mantığı açısından büyük yanlışlar var. Bu nedenle de açık ve net bir anlam çıkmıyor. Sözün kısası, alıcı ile verici arasında gerçek bir iletişim kurulamamış. Böyle olunca, her öğrenci kendine göre bir anlam çıkarma, yorum yapma yoluna gidecek, dolayısıyla sağlıklı bir sınav yapılmış olmayacaktır. Bu durumun, dilimiz açısından acı ve gerçekten düşündürücü olduğunu söylemeye gerek var mı?

Ülkemizde büyük ve çok tanınmış otobüs şirketlerinden birinin yolcu biletinde şöyle bir cümle var: "Bilet satın alan yolcu yukarıdaki maddelerdeki şartları kabul edilmiştir." Burada hem dilbilgisi hem de dil estetiği bakımından önemli yanlışlar göze çarpıyor.

Yine büyük ve tanınmış otobüs işletmelerinden birinin biletinde de şöyle bir cümle görüyoruz: "Bilet alırken yanınızda bulunan bavul, valiz, kutu ve koli gibi eşyalarınızı gösterip, teslim edilecektir ve teslim fişine yazılacaktır." Bu cümlede anlam, mantık ve dilbilgisi yanlışları bulunmaktadır.

Burada iki ayrı bilet cümlesine, her gün binlerce kişiye hizmet eden işletmelerin elden ele dolaşan biletlerinde böylesine dil yanlışları bulunmasının sakıncalı olduğunu belirtmek için yer verildi. Çünkü kitlelere hizmet veren kurum ve kuruluşların dile daha fazla özen göstermeleri gerekir. Bu dil bilincinden yoksun kalırsa, doğru-yanlış ayırımı yapılamaz ve herkes yanlışlığı doğru sanmaya başlar. Bundan da en çok zararı dil görür.

Bir dergi yazısından alınan bir cümle: "1926 da J. Dewey'in Türkiye'yi ziyaretinden onun verdiği raporla da resim öğretmenleri meslekdaşları kadar değer kazandı". Bu cümlede dilbilgisi yanlışları ve düşüklük vardır. Sanırım hepsi de baskı kusuruna bağlanamaz. Ve bu tür örnekler daha da çoğaltılabilir.

Sağlam bir dil bilinci, eleştirici bir tutum takınmayı, yanlışlardan kaçınmayı ve yanlışlık yapanları uyarmayı gerektirir. Dil yanlışları konusunda duygusuz kalmamak zorundayız. İnsan, kendisiyle ilgili konularda hoşgörü gösterebilir, göstermelidir de. Ama dil, bü-

yük bir ulusun ve kamunun malıdır. Ona verilecek zarar, yetişmekte olan kuşaklar ve ulusun geleceği açısından büyük tehlikeler doğurur. Bu nedenle sorun, dar bir çevreyi değil, bütün kesimleriyle toplumu ilgilendirir.

Bir kişi doğru cümle kurmasını beceremiyorsa, karşılaştığı cümle kusurlarını elbette göremez. İşte bunun için, sağlam bir cümle bilgisi gerekir diyoruz. 1983 yaz dönemi sınavları sırasında fakültemiz ikinci sınıf öğrencilerine bozuk cümleler de vermiş, yanlışlıkları göstermelerini, gereğinde ekleme ve çıkarmalar da yaparak onları düzgün hale getirmelerini istemiştik. Bunlardan birkaçı şunlardı:

1. Belediye tarafından inşa edilmekte olan dokuz katlı mağazanın yapımı ekim ayında bitecek ve faaliyete geçecektir.
2. Onlar köylerinde çiftçi iken az ya da hiç toprak sahibi olmadıklarından, Ankara'ya göç etmişlerdi.
3. Sanır mısınız ki bu sözleri üyeler dinler ve inanır?
4. Oylama yapılmış ve önerenin 235'e karşı 17 oyla reddedildiği anlaşılmıştır.

Az sayıda öğrencimiz, istenenleri ve gerekli düzeltmeleri çok iyi yaptı. Bir kısmı yarım yamalak karşılık verdi. Büyük bir çoğunluk ise, söz konusu cümlelere hiç dokunmamıştı. İç açıcı olmayan bu durum da, belli bir düzeyde dil duygusu ve bilinci kazanma gereğini açıkça vurgulamıyor mu?

3. Noktalama ve Yazım (İmla) Kuralları

Noktalama işaretlerini ve yazım (imla) kurallarını çok iyi öğrenmek ve giderek yerli yerinde kullanmak büyük önem taşır. İlk ve ortaöğretim Türkçe programlarında bu konular önemli bir yer tutmakla birlikte, ne yazık ki, üniversiteye gelen gençlerimizin çoğunda büyük eksikliklerle karşılaşmaktayız. Cümleye büyük harfle başlamama, cümle bitince nokta koymama, özel adları doğru yazmama, satır sonlarında hece bölme, "-de" eki ile "de" sözcüğünü karıştırma, soru eklerini bitişik yazma... gibi çok basit fakat önemli yanlışlarla karşılaşarak uğraşmak, insanı gerçekten üzüyor. Bunun elbette çok çeşitli nedenleri var. Başta öğretmen faktörü ve onun yetişmesi olmak üzere. Ama ne olursa olsun, böyle yanlışlar üniversite öğrencilerine hiç yakışmıyor.

Eğer küçük yaşlarda sağlam bir temel atmazsak, hiç değilse gençlik yıllarında bu tür dil yanlışlarından kurtulmazsak, ilerde büyük sıkıntı ve güçlüklerle karşılaşırız. Bazı durumlarda bizimle alay edildiği bile olur. Bu nedenle, noktalama ve yazım konusuna gereken önemi vermek, özen göstermek zorundayız. Bu konuda Türk Dili dersleri, çeşitli kitaplar, sözlükler ve imla kılavuzları bize yardımcı olur, yol gösterir.

Burada, noktalama ve yazım kuralları için de birer örnek vermekte yarar var.

. Aynı sözcüklerden oluşan aşağıdaki iki cümleye bir göz atalım:

1. Pencereden geçenlere bakıyordu.
2. Pencereden, geçenlere bakıyordu.

Dikkat edilirse, bu iki cümle arasında büyük bir anlam farkı vardır ve bu farkı, önemli bir noktalama işareti olan “virgül;,” sağlamaktadır. Eğer amacımız ikinci cümledeki anlam ise, kesinlikle virgül koymalıyız.

. Yine aynı seslerden oluşan şu iki cümleye de dikkatle bakalım:

1. Yarışmaya bizim okulda katılacak.
2. Yarışmaya bizim okul da katılacak.

Dikkat edilirse, iki cümle arasında çok büyük bir anlam farkı vardır. Bu farkı, “-de” eki ile “de” sözcüğü doğurmaktadır. Eğer amacımız ikinci cümledeki anlamı dile getirmekse, yani yarışmaya bizim okulun dahi katıldığını söylemek istiyorsak ve bunu, pek çok öğrencinin yaptığı gibi, birinci cümledeki şekilde yazarsak, büyük yanlış yapmış oluruz. Tersine, birinci cümledeki anlamı vermeyi isteyip de “-de” ekini ayrı yazarsak, gene büyük bir dil yanlışlığı doğar. Böylece, amacımızı açık seçik belirtmeyiz ve gerçek iletişim kurulamaz.

Bu tür örnekler de çoğaltılabilir. Fakat verdiğimiz iki örnek, noktalama işaretleri ile imla kurallarını iyi bilip kullanmanın önemini açıkça göstermektedir.

Üzülerek belirtmek gerekir ki, bazı resmî karar ve yazışmalarda, büyüklerin yazılarında, basın ve yayım organlarında bile; cümle düşüklüğü, açık olmayış, noktalama işaretleri ve özellikle imla kuralları bakımından önemli yanlışlar bulunabilmektedir. Hele çok basit bir kural olan sıra sayılarının yazılışında bile yapılan akıl almaz yanlışlar, insanı hayrete düşürüyor (60. inci, 90'nıncı, 2. inci, 32. ci,

6. cı... gibi). Bozuk, düşük, anlaşılmaz, çapraşık cümleler ve çeşitli yanlışlar da hoşgörü sınırlarını aşmakta, iletişimi aksatmakta, dilimizi yaralamaktadır. Çok yönlü ve çok boyutlu bir sorun olan bu durum, dilimize özen göstermemiz gerektiğini açıkça vurgulamıyor mu? Bu dile biz sahip çıkmazsak kim çıkacak, onu kim koruyacaktır?

4. Okuma

Yazılı anlatım becerisini geliştirmek için elden geldiğince bol, fakat dikkatli okumak gerekir. Çünkü doğru ve güzel yazmada kişiyi başarıya götüren yollardan biri de, bol ve dikkatli okumaktır. Böyle bir okuma, farkına bile varmadan bize çok şeyler kazandırır. Okunan kitap ve yazılar, insanın bilgi ve kültürünü, birikimini artırır, sözcük dağarcığını (kelime hazinesini) zenginleştirir, dil becerisini güçlendirir, düşünce ve hayal dünyasını genişletir. Her bakımdan etkili bir araçtır okuma. Anlayarak ve düşünerek okuma, yazma gücümüzü de geliştirir. Fakat okuyacağımız kitabı iyi seçmekte yarar var. Dilimizi başarıyla kullanan bir yazarın anlatımına, sözcükleri cümle içinde kullanımına, paragraf düzenine, noktalama işaretlerini kullanımına ve yazım kurallarını uygulayışına iyice dikkat edersek, yazma konusunda kazancımız çok olur. Herhangi bir yazıyı aynı zamanda eleştirici bir gözle okursak, dil kusurları bakımından değerlendirsek, dilimize hizmet ederiz.

5. Plân Yapmak

Belli bir konuda başarılı bir yazı yazmak için, öncelikle konuyu iyi anlamak, kavramak gerekir. Ondan sonra, o konuyla ilgili neler söyleyebileceğimizi düşünmeli, onları bir düzene koymalı, sözün kısası plan yapmalıyız. Buna, anafikir ve yardımcı fikirleri belirleme de diyebiliriz. Eğer böyle bir zihinsel hazırlık ve düzenleme yoluna gitmeden, aklımıza gelen her şeyi gelişigüzel yazmaya kalkarsak, başarılı olamayız. Öğrencilerimizin bu noktaya dikkat etmelerinde büyük yarar vardır. Bu konuda göstereceğimiz özen, bizi ilgisiz ve gereksiz şeyler yazmaktan da kurtarır. Yazımızda bütünlüğü ve düzeni sağlar. Plan, yalnızca yazıda değil, bütün işlerimizde bizi kısa yoldan amacımıza ulaştırır.

Yazma çalışmalarında plan, bir bakıma, yazının iskeletini oluşturur. Konusunu düzenli ve kolay yazmak isteyen bir kimse, hiç değilse kafasında bir plan yaparak işe başlamalıdır. Mektup yazarken bile, kafamızda oluşan duygu ve düşünceleri uygun bir sıraya koy-

mamız ve sınırlandırmamız gerekir. Yazıda bu yapılmazsa, söze nereden başlayacağımızı, neleri nerede söyleyeceğimizi kestiremeyiz. Görüşlerimizi desteklemek ve pekiştirmek için çarpıcı ve ilginç örnekler vermek de yararlı olur.

Bir yazı yazarken konuyla ilgili maddelerin toplanmasına *buluş*, buluşların bir sıraya konulmasına *düzenleyiş*, onlara yazı biçimi verilmesine *anlatış* denir. Bunları uygulamamız; kelime hazinesi, cümle bilgisi, paragraf yapısı, yazım, noktalama ile görüşlerin düzene konmasına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu arada kâğıdımızın temiz ve düzgün, ilk bakışta çekici olmasına, yazımızın temiz ve okunaklı olmasına özen göstermeliyiz. Unutmayalım ki yapılan bir iş, insanın iç dünyasını ve karakterini yansıtır. Yazımıza uygun bir başlık koymayı da göz ardı etmeyelim.

6. Kontrol Etme

Yazdığımız bir yazıyı, önce kendimiz bir veya birkaç kez okumalı; biçim, içerik, düzen, noktalama ve yazım kuralları yönünden incelemeliyiz. Bu, yazarken olabilecek ve gözümüzden kaçan bazı kusurları görmemizi kolaylaştırır. Onları hemen düzeltebiliriz. Özellikle sınav kâğıtlarında. Böylece, yazma işini bir alışkanlığa ve beceriye dönüştürmüş oluruz. Durum uygunsa, aradan biraz zaman geçtikten sonra yapılacak kontrol daha iyi olur. Yazımızı bazen başkalarına göstermek, onların görüş ve eleştirilerini almak da yarar sağlar.

Şunu bir daha ve kesinlikle vurgulayalım ki, doğru ve düzgün yazma doğuştan gelen bir yetenek değil, doğrudan doğruya eğitimle elde edilen bir beceridir. Bu beceri, elverişli ortamda, uygulama ve denemelerle kazanılır. Yazma, sanıldığı gibi olağanüstü yetenekler istemez. Düzgün yazma, yazarak öğrenilen bir sanattır. İyi, doğru, düzenli ve etkili yazmaya giden yol, alıştırmalardan ve dikkatli denemelerden geçer. Güzel yazma becerisi ancak bu yolla kazanılır. Bu arada öğretmenlerin ve bize yol gösterebilecek durumda olanların uyarılarına değer vermek, yanlışlardan kurtulma ve düzenli anlatım için özel çaba göstermek gerekir.

Türkçe eğitiminde yer alan öğelerin etkili olabilmesi için okul binaları, donatım, araç gereç önemli olmakla birlikte, bunları kullanarak programı uygulayacak olan öğretmenin bilgi ve becerisi hepsinden daha önemlidir. "Bir okul, ancak, orada çalışan öğretmenler

kadar iyidir” denilebilir. Görülüyor ki, her derste olduğu gibi, ilkokuldan üniversiteye kadar dil eğitiminde de en büyük görev öğretmene düşüyor. Özellikle ilk ve orta eğitimde. Aslında dil kusurlarına yalnızca Türkçe öğretmenlerinin ve öğretim elemanlarının değil, ders veren herkesin dikkat etmesi gerekir. Bu nedenle, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri büyük önem taşır. Hele Türkçe öğretmenlerinin hem kendilerini çok iyi yetiştirip eksik yanlarını gidermeleri, hem de öğrencileri iyi eğitmek için yorulup usanmadan yoğun çaba göstermeleri şarttır. Özellikle ilkokul öğretmenlerinin payı, sağlam bir temelin atılabilmesi, temel bilgi ve becerilerin küçük yaşta kazandırılması bakımından çok büyüktür. Gerek ilköğretimde gerekse ortaöğretimde, çeşitli sorunlarına karşın, etkili bir Türkçe eğitimi için bütün gücüyle çalışan değerli öğretmenlerimiz elbette var. Ama bu konuda herkesin aynı bilinci ve yeterliği taşıdığı, aynı duyarlılığı gösterdiği söylenebilir mi?

İşte üniversite öğrencilerinde görülen dil ve yazılı anlatım yetersizliklerinin temelinde, daha önceki dönemlere ait önemli eksiklikler ve özellikle öğretmen faktörü yatmaktadır. Ama özür, kusuru yok edemez. Evet, ideal olan, bu ana sorunun küçük yaşlarda çözülmesidir. “Ağaç yaşken eğilir” atasözümüzde olduğu gibi. Ne var ki zamanında olmamış, olamıyor bu. Öyle ise üzerine düşmeyelim mi? Bütün dil kusurları yaşam boyu sürüp gitsin mi diyelim? Unutmayalım ki, geçmişe ve başkalarına yüklenmek, bizim kusurlarımızı ortadan kaldırmaz. Bu nedenle yapılacak iş, dilimize özen göstermek, bilinçli ve sürekli çaba harcamaktır. Başka yolu yok bunun. Bunları yapan öğrencilerimizde hızlı değişimler ve önemli gelişmeler görmekte, bundan mutluluk duymaktayız. Yükseköğretim kurumlarındaki Türk Dili dersleri düzenli ve etkili yürütüldüğü takdirde, dilimiz ve Türk kültürü çok şeyler kazanacak, gelecek kuşaklar daha iyi yetişecektir.

Artık bugün, yazma sanatı üzerinde hem kuramsal yönden duran, hem de uygulamalı bol örnekler veren değerli eserler de var. Öğrencilerimiz, bu tür eserlerden büyük ölçüde yararlanabilirler. Dilin bir bilgi değil, beceriler toplamı olduğunu sürekli gözönünde tutmak gerekir. Dil dersi de bir bilgi dersi olmaktan çok, düşünme ve beceri dersidir. Bu arada sürekli olarak dikkat edilmesi gereken önemli bir noktada da şudur: Hem anlaşmayı engelleyecek eski sözcüklerden, hem de tutunup benimsenmemiş yeni sözcüklerden kaçınmak gerekir. Çünkü iletişim tellerinde doğan küçük bir kopukluk bile, sağlıklı iletişime ve anlaşmaya engel olur.

KAYNAKLAR

- Adalı, Oya**, *Yüksek Öğretimde Sözlü ve Yazılı Anlatım*, İzmir 1982.
- Aksan, Doğan**, *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yayını, Ankara 1971.
- Aksoy, Ömer Asım**, *Dil Yanlışları*, Türk Dil Kurumu yayını, Ankara 1980.
- Arslan, Selâhattin**, *Kompozisyon Öğretimi*, Konya 1972.
- Banguoğlu, Tahsin**, *Türkçenin Grameri*, İstanbul 1974.
- Ergin, Muharrem**, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını, İstanbul 1958.
- Göğüş, Beşir**, *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Ankara 1978.
- Gökşen, Enver Naci**, *Kompozisyon İlkeleri ve Antolojisi*, May Yayınları, İstanbul 1969.
- Kantemir, Enise**, *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi yayını, Ankara 1981; *Türkiye'de Liselerde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, İstanbul 1976.
- Kavcar, Cahit**, *Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Üzerine*, Millî Eğitim dergisi, Öğretmenler Günü Özel Sayısı, 1982, Sayı 59.
- Korkmaz, Zeynep**, *Cumhuriyet Döneminde Türk Dili*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yayını, Ankara 1974.
- Levend, Ağâh Sırrı**, *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, Türk Dil Kurumu yayını, Ankara 1972.
- Millî Eğitim Bakanlığı, *Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*, Tebliğler Dergisi, 26 Ekim 1981, Sayı 2098.
- Millî Eğitim Bakanlığı Türk Dili Yüksek Danışma Kurulu I. Toplantısı, *Türk Dili Eğitiminin Durumu, Sorunları, Çözüm Yolları*, Ankara 1982.
- Öğretmen Dünyası dergisi, 1983, Sayı 44 ve 45.
- Özdemir, Emin**, *Örnekle ve Uygulamalı Yazılı Anlatım Derstleri "Kompozisyon"*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1979.
- Tekin, Halil**, *Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi*, Ankara 1980.
- Türk Dili dergisi, *Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 1983, Sayı 379-380.
- Ünver, Hasan - İmer, Kemal**, *Meslek Liseleri İçin Türkçe*, Okul Sanayi Ortaklaşa (OSANOR) Projesi, A.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi yayını, Ankara 1980.
- Zülfikar, Hamza**, *Yüksek Öğretimde Türkçe Yazım ve Anlatım*, Ankara 1977.